

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТРАНСПОРТУ**

Кафедра економічної теорії

С.О. Радзівська

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

**Методичні рекомендації
до семінарських занять з курсу навчальної дисципліни
для магістрів галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво»
усіх форм навчання**

Київ 2016

УДК 339.97

Глобальна економіка: Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу навчальної дисципліни для магістрів галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво» усіх форм навчання / С.О. Радзівська. – К.: ДЕДУТ, 2016. – 50 с.

Методичні рекомендації спрямовані на засвоєння та закріплення теоретичних знань дисципліни. Наведена тематика семінарських занять охоплює весь зміст тематичного плану дисципліни.

Рекомендовано на засіданні кафедри (протокол № 7 від 26 квітня 2016 року) і на засіданні методичної комісії факультету (протокол № 5 від 27 квітня 2016 року)

Укладач: *С.О. Радзівська*, к.е.н., доц.

Рецензенти:

- ❖ *І. І. Дахно*, д.е.н., проф., завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин і лінгвістики імені Аверроеса Міжрегіональної академії управління персоналом;
- ❖ *І. О. Крюкова*, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії Державного економіко-технологічного університету транспорту.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять.....	7
<i>Семінарське заняття 1. Часові межі феномена глобалізації. Сучасна методологія глобалістики.....</i>	11
<i>Семінарське заняття 2. Школи і міждисциплінарний статус глобалістики. Становлення глобальної економіки.....</i>	16
<i>Семінарське заняття 3. Цивілізаційні виміри глобальних економічних процесів.....</i>	21
<i>Семінарське заняття 4. Суперечності і дуалізм сучасного етапу глобалізації. Парадоксальна природа глобальних трансформацій.....</i>	26
<i>Семінарське заняття 5. Альтерглобалізм та його форми. Глобальна економіка як прогностична реальність.....</i>	32
<i>Семінарське заняття 6. Регулятивні механізми глобальної економіки.....</i>	37
<i>Семінарське заняття 7. Міжнародні стратегії глобалізації. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації.....</i>	41
<i>Індивідуальне науково-дослідне завдання.....</i>	47

ВСТУП

Фундаментальна дисципліна “Глобальна економіка” базується на таких курсах, як “Економічна теорія”, “Міжнародна економіка”, “Економіка зарубіжних країн”, “Міжнародні економічні відносини”, “Міжнародна економічна діяльність України”, “Міжнародні фінанси”, “Міжнародні організації”, “Основи зовнішньоекономічної діяльності” тощо.

Сучасний світ перебуває у стані активного розвитку процесів глобалізації і міжнародної інтеграції, коли під впливом нових революційних зрушень у галузі технологій відбуваються швидкі зміни у виробництві товарів і наданні послуг, логістиці і в усьому способі життя населення світу. Посилюється взаємодія окремих країн, взаємовплив і взаємозалежність, глобалізація прискорюється. Завдяки їй збільшуються можливості людства, повніше враховуються всі сфери його життєдіяльності, створюються умови для гармонізації міжнародних зв'язків. Глобалізація сприяє поглибленню спеціалізації й поділу праці.

В таких умовах ефективніше розподіляються кошти та ресурси, що сприяє підвищенню середнього рівня життя населення світу. Важливою перевагою глобалізаційних процесів стає економія на масштабах виробництва, що потенційно може зумовити зниження цін, а отже і стійке економічне зростання. Антропологічне навантаження на планету зростає і несе загрозу природному балансу, який забезпечує умови життя на планеті. Одночасно посилюється поляризація людства на багатих і бідних, загострюються соціальні питання та суперечності.

Обмеженість і вичерпаність деяких ресурсів призводить до посилення боротьби за них між країнами. За цих умов гостро постає питання необхідності такої реорганізації системи внутрішніх взаємовідносин і взаємовідносин з навколишнім середовищем, яке б сприяло збереженню життя на планеті. Цілком зрозуміло, що вирішити таке завдання можна лише на глобальному рівні.

Настав час безальтернативного переходу до глобальної системи вирішення світових проблем. Цей перехід відбувається у процесі глобалізації, процесі утворення глобального, планетарного суспільства і його важливої складової – глобальної економіки. Дослідженню цієї економіки й присвячено курс «Глобальна економіка», який пропонується магістрам.

Мета вивчення навчальної дисципліни “Глобальна економіка”: формування у студентів знань умов і факторів становлення та механізмів функціонування глобальної економіки.

Завдання курсу “Глобальна економіка”: виявлення системної сутності економічної глобалізації; визначення глибини впливу глобальних трансформацій на світові інтеграційні процеси; ідентифікація основних параметрів глобального розвитку; визначення сучасних ринкових та інституціональних методик глобального менеджменту; аналіз особливостей формування національних і міжнародних стратегій розвитку.

Предмет дисципліни: відносини між суб’єктами глобального бізнесу, що визначаються специфікою, закономірностями та тенденціями сучасних економічних трансформацій.

Навчальна дисципліна "Глобальна економіка" належить до циклу природничо-наукових та загальноекономічних дисциплін. Вона є невід’ємною складовою в комплексі економічних дисциплін, що містить політичну економію, мікроекономіку, макроекономіку, міжнародну економіку, історію економіки та економічної думки, державне регулювання, соціальну економіку та інші. В свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне виконання тренінгів та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі види занять розроблені відповідно до кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Питання, які розглядаються у дисципліні "Глобальна економіка", мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дозволяють розкрити сутність та природу глобалізації та її основних складових, всебічно оцінити плюси та мінуси глобалізації світової економіки та її вплив на економіки різних країн світу. Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативно-правовими актами.

ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Після вивчення курсу “Глобальна економіка” студент повинен:

Знати:

- природу, передумови та фактори становлення глобальної економіки;
- закономірності глобальної корпоратизації бізнесу;
- генезис глобальної економічної інтеграції;
- характер, форми, моделі та конкурентні переваги регіональної економічної інтеграції в глобальних умовах розвитку;
- динаміку процесів інституціоналізації глобального економічного розвитку;
- форми та механізми соціалізації глобальної економіки;
- механізми та інструментарій антициклічного регулювання економік у глобальній системі;
- дію конкурентних механізмів глобального ринку;
- напрями інтеграції України в глобальний економічний простір.

Уміти:

- аналізувати тенденції глобалізації економічного розвитку;
- виявляти та оцінювати проблеми розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації;
- розробляти стратегічні заходи для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів;
- організовувати процеси управління міжнародною економічною діяльністю регіонів, галузей, міжгалузевих комплексів;
- визначати регулятивні пріоритети формування сучасної міжнародної економічної політики.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття мають на меті закріпити теоретичний матеріал. Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування.

Семінарське заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Основними цілями семінарських занять є:

- ✓ формування у студентів умінь і навичок практичних дій, необхідних магістрам для грамотного виконання функціональних обов'язків;
- ✓ розвиток у студентів професійно-ділових якостей, що передбачені характеристикою випускника;
- ✓ формування у студентів інтересу до майбутньої спеціальності.

Основними формами підготовки до семінарських занять є: робота студента над індивідуальними завданнями під керівництвом викладача; робота з підручниками, посібниками або інтернет-ресурсами; підготовка доповіді або презентації. Підготовка до семінарського заняття передбачає написання рефератів, виконання самостійних індивідуальних науково-дослідних завдань, виконання тестів та здійснення самоконтролю своїх знань. Питання спрямовані на формування у студентів здатності самостійно мислити, на поглиблене опанування навчального матеріалу, засвоєння теоретичних знань.

При підготовці до занять студент повинен всебічно розглянути і засвоїти питання, що були предметом лекції та винесені на розгляд, а саме:

- ✓ ознайомитись з планом семінарського заняття та переліком рекомендованої основної та додаткової літератури для опрацювання;
- ✓ перевірити наявність попереднього конспекту лекції;
- ✓ виконати завдання для самостійної роботи – опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу з відповідної теми семінарського заняття.

Підготовка студентів до семінарських занять вимагає:

- 1) опрацювання та засвоєння лекційного матеріалу,
- 2) перегляд списку питань для самоконтролю знань,
- 3) надання відповідей на запропоновані питання, не користуючись конспектом.
- 4) опрацювання тестів для самоконтролю, які охоплюють ключові питання з кожної теми.
- 5) складання переліку питань, що на думку студента недостатньо висвітлені на попередній лекції чи в рекомендованих джерелах.
- 6) написання рефератів.

Реферат – стисле розкриття в письмовій формі певного питання, яке здійснюється на основі узагальнення відповідних матеріалів. Реферат виконується з однієї з тем за тематикою, яка подається. Тематика рефератів дається по кожній темі навчальної дисципліни. Студентам пропонується написати реферат і підготувати змістовну доповідь, яку буде заслухано на семінарському занятті. Мета доповіді – захист реферату та засвоєння іншими студентами основних аспектів розглянутої теми з подальшим формулюванням запитань, які можуть виникнути під час дискусії.

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА РЕФЕРАТУ

- *зміст* (з зазначенням сторінок розділів та підрозділів);
- *вступ* (обґрунтовується актуальність вибраної теми, зазначається тема, мета та завдання роботи і основні її положення);
- *теоретичне обґрунтування* (виклад базових положень, законів, принципів, на основі яких виконується завдання);
- *основні результати роботи* (подаються результати, схеми, таблиці, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз);
- *загальні висновки* (структуризовані за підрозділами);
- *список використаної літератури* (оформлений відповідно до вимог).

ОФОРМЛЕННЯ РЕФЕРАТУ

Індивідуальна робота подається викладачу ретельно відредагованою і чітко віддрукованою на папері формату А4:

- шрифт — Times New Roman;
- розмір шрифту — 14 кегель;
- інтервал між рядками — одинарний;
- абзац — 5 мм, поля: праве, ліве, верхнє, нижнє — 20 мм;
- нумерація сторінок — по центру нижнього поля;
- формули друкуються по центру сторінки, нумерація по правому полю, основний розмір шрифту — 14 кегель.

Максимальний обсяг — до 10-15 сторінок без таблиць, графічного матеріалу, додатків та списку використаної літератури.

Під час семінарських занять викладач оцінює усні та письмові відповіді студентів, підготовлені доповіді, реферати, участь у дискусіях, уміння доводити власні думки. Оцінки враховуються в підсумковій оцінці з дисципліни «Глобальна економіка».

Оцінки визначаються за такими критеріями:

1. При усних відповідях: повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, аналітичне мислення, вміння здійснювати порівняння, формулювати висновки.
2. При розв'язанні письмових завдань: повнота розкриття питання, логічна послідовність викладу, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення.

Непідготовленість студента до семінарського заняття або відсутність його на занятті розцінюється як академічна заборгованість, яка повинна бути відпрацьована. Через академічну заборгованість студент може бути не допущений до складання іспиту з навчальної дисципліни.

Семінарське заняття 1.
Часові межі феномена глобалізації. Сучасна методологія
глобалістики

План

- 1.1. Сутність глобалізації
- 1.2. Західні концепції теорії глобалізації
- 1.3. Загальні підходи до визначення початку глобалізації та результатів її розвитку
- 1.4. Хронологічні межі глобалізації в працях сучасних науковців
- 1.5. Глобалістика і глобалізм як наукове обґрунтування ідеології глобалізації
- 1.6. Еволюція концепцій глобалізації
- 1.7. Чотири державно-політичні платформи сучасного глобалізму. Вашингтонський консенсус
- 1.8. Потенціал азіатського глобалізму

Питання для самостійної роботи

- 1) Соціокультурний феномен глобалізації.
- 2) Сутність економічної глобалізації.
- 3) Історичні періоди розвитку процесів глобалізації.
- 4) Виникнення глобалістики. Сутність глобалістики.
- 5) Вплив глобалізації на людське життя.
- 6) Основні типи глобальних проблем.
- 7) Соціокультурний розвиток в глобальному суспільстві.

Тести для самоперевірки знань

1. Принципова відмінність процесу глобалізації від процесу інтернаціоналізації полягає у тому що:
  - 1) вона є універсальною за суб'єктами і простором охоплення;
  - 2) вона є поступовим взаємопроникненням технологічних і культурних стандартів;
  - 3) вона є історично детермінованим феноменом;
  - 4) вона провокує нівелювання національних кордонів.
2. Антиномічність глобалізації може бути представлена процесами:
  - 1) транснаціоналізація – регіоналізація;
  - 2) транснаціоналізація – етносуверенізація;
  - 3) транснаціоналізація – етносоціалізація;
  - 4) регіоналізація – міграція;
  - 5) немає правильної відповіді.

3. Концепція архаїчної глобалізації розглядає глобалізацію на території:

- 1) Середземномор'я;
- 2) Європи;
- 3) Євразії;
- 4) усього світу;
- 5) немає правильної відповіді;
- 6) всі відповіді правильні.

4. Протоглобальну фазу глобальних трансформацій можна охарактеризувати як:

- 1) інтернаціоналізацію;
- 2) транснаціоналізацію;
- 3) етап ліберальної глобалізації;
- 4) етап інформаційної глобалізації.

5. Скільки етапів глобалізації передбачає концепція протоглобалістів:

- 1) два;
- 2) три;
- в) немає правильної відповіді.

6. Чим відрізняється концепція глобалізації Е. Азроянца від інших концепцій:

- 1) часовим простором;
- 2) характером інтеграційних процесів;
- 3) немає правильної відповіді;
- 4) правильна відповідь 2).

7. Телеологічність глобалізації означає:

- 1) синхронність;
- 2) відмову від ідеї про циклічність історії;
- 3) інтеграцію в реальному часі;
- 4) приховану конфліктність.

8. Глобалістика є:

- 1) система міждисциплінарних знань про найважливіші людські проблеми всесвітнього масштабу;
- 2) міждисциплінарна галузь наукових досліджень;
- 3) сукупність наукових, філософських, культурологічних та прикладних досліджень різних аспектів глобалізації;
- 4) всі відповіді правильні.

9. Глобалізм представляє собою:

- 1) деспотичну владу глобальних корпорацій;
- 2) економічну систему;
- 3) результат глобального розвитку;
- 4) усі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

10. Теллурократія характеризується:

- 1) мобілізаційною платформою розвитку;
- 2) схильністю до технологічності;
- 3) жорсткими юридичними нормативами;
- 4) адаптивністю;
- 5) усі відповіді правильні.

11. Ідеологами континенталізму виступали:

- 1) Ж. Атталі;
- 2) К. Санторо;
- 3) Ж. Тіріар;
- 4) Ф. Фукуяма;
- 5) Й. фон Лохаузен;
- 6) усі відповіді правильні.

12. Проблематичністю обґрунтування С. Хантінгтоном нової парадигми світового розвитку у вигляді зіткнення цивілізацій є:

- 1) передбачення появи єдиної цивілізації;
- 2) обґрунтування необхідності посилення ролі держави;
- 3) наголошення на підвищенні ролі економічного регіоналізму;
- 4) наголошення на зростанні потенціалу десекуляризації;
- 5) немає правильної відповіді.

13. Для успішного маневрування на геоекономічному просторі З. Бжезінський пропонує проявити геостратегічну майстерність на межах Євразії:

- 1) західних;
- 2) східних;
- 3) південних;
- 4) одночасно на всіх.

14. Яка з державно-політичних платформ реалізує принципи Вашингтонського консенсусу:

- 1) I;
- 2) II;

- 3) III;
- 4) IV;
- 5) усі відповіді правильні;
- 6) немає правильної відповіді.

Темати рефератів

1. Поняття «глобалізація» і часові межі феномена глобалізації.
2. Етапи глобалізації та їх особливості.
3. Широкий та вузький підходи до визначення хронологічних меж глобалізації.
4. Основні концепції визначення часових меж феномена глобалізації.
5. Концепція архаїчної глобалізації.
6. Концепція глобалізації як сучасного економічного феномена.
7. Концепція глобалізації протоголобалістів.
8. Концепція глобалізації як позачасової властивості, що іманентно притаманна світовому суспільству (концепція Е.А. Азроянца).
9. Роль науково-технічного прогресу в процесах глобалізації.
10. Співвідношення понять «глобалізація», «інтеграція», «дезінтеграція», «інтернаціоналізація», «транснаціоналізація», «регіоналізація».
11. Сутність і взаємозв'язок понять «глобалістика» і «глобалізм», їх співвідношення з поняттям «глобалізація».
12. Глобалізм і геополітичні стратегії таласократії і теллуократії.
13. Сутність континенталізму.
14. Атлантистська лінія геополітики та її основні розробники.
15. Лібералізм та ідея повномасштабної планетарної інтеграції як зміст глобалізму.
16. Основні провідники глобалізму: країни, міжнародні організації, неофіційні структури і провідні геополітики.
17. Погляди Ж. Тіріара і Й. фон Лохаузена.
18. «Палкий лібералізм» Ф. Фукуями, погляди Ж. Аталі і концепція Міланського Інституту міжнародних політичних досліджень.
19. Парадигма «консервативного оптимізму» С. Хантінгтона.
20. «Політичний екстремізм» З. Бжезінського як концептуальний прояв глобалізму.
21. Глобалізм в поглядах представника «ліберального антифундаменталізму» Джорджа Сороса.
22. Чотири державно-політичні платформи сучасного глобалізму.
23. Вашингтонський консенсус.
24. Азіатський глобалізм як новий світовий феномен.

Література основна

1. Білорус О.Г. Економічна система глобалізму / Олег Григорович Білорус. – К.: КНЕУ, 2003. – С. 20–76.

2. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. за випуск О.В. Воронова. – Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2012. – 84 с. Тема 1. Загальна теорія і методологія глобалістики.
3. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: навч. посіб. / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 24–41, 69–87.
4. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 7–22, 22–38.

Література додаткова

1. Бочан І.О. Глобальна економіка : підручник // І.О. Бочан, І.Р. Михасюк. – К. : Знання, 2007. – С. 23–56.
2. Глобальный мир: единый и разделенный. Эволюция теорий глобализации // Г.П. Анилионис, Н.А.Зотова. – М.: Междунар. отношения, 2005. – С. 172–180.
3. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. / Дмитро Григорович Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 7–17, 85–90.
4. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: монографія / Дмитро Григорович Лук'яненко. – К.: ТОВ “Національний підручник”, 2008. – С. 8–17.
5. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / Антон Сергійович Філіпенко. – К.: “Знання”, 2007. – С. 20–34.
6. Филипенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты / Антон Сергеевич Филипенко. – М.: “Экономика”, 2010. – С.13–24; 87–93.
7. Ромащенко К.М. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни ‘Глобалістика’ для підготовки студентів галузі знань 0305 ‘Економіка та підприємництво’ за напрямом підготовки: 6.030501 ‘Економічна теорія’, 6.030502 ‘Економічна кібернетика’, 6/030503 ‘Міжнародна економіка’ / К.М. Ромащенко. – Черкаси: ЧНУ, 2014. – 48 с.
8. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: в 2-х т.– К., 2008. Т. 1: Глобализация и экономическое развитие / Владимир Романович Сиденко. – К.: Феникс, 2008. – С. 50–79, 84–104, 256–259.
9. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление / А.И. Уткин. – М.: Логос, 2002. – С. 34–40.

Семінарське заняття 2.
Школи і міждисциплінарний статус глобалістики. Становлення
глобальної економіки

План

- 2.1. Концепт глобалізації: історичний і міждисциплінарний аспекти
- 2.2. Погляди на глобалізацію гіперглобалістів, скептиків та трансформістів
- 2.3. Основні школи сучасної глобалістики
- 2.4. Сутність глобальної економіки та її становлення
- 2.5. Передумови та специфіка формування глобальної економіки
- 2.6. Транснаціоналізація і регіональна інтеграція як шляхи становлення глобальної економіки
- 2.7. Міждисциплінарний статус глобалістики

Питання для самостійної роботи

- 1) Предмет дослідження глобалістики.
- 2) Розвиток сучасної глобалістики як науки.
- 3) Основні напрями глобалістики – економічна глобалістика, політична глобалістика, соціальна глобалістика, екологічна глобалістика.
- 4) Основні чинники глобалізації.
- 5) Становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору, глобальної інформаційної інфраструктури.
- 6) Систематизування поглядів на глобалізацію.
- 7) Становлення глобальної економіки як науки.

Тести для самоперевірки знань

1. Яка з трьох основних шкіл західної глобалістики передбачає виникнення глобальної цивілізації:
  - 1) школа революційного глобалізму (гіперглобалізму);
  - 2) школа скептиків;
  - 3) школа еволюційного глобалізму (трансформаціоналізму).
2. Яка з перелічених сучасних шкіл глобалістики базується на вченні В.Вернадського про ноосферу:
  - 1) школа, що представляє концепцію «Межі зростання»;
  - 2) школа, що представляє концепцію «Сталого розвитку»;
  - 3) школа універсального еволюціонізму;
  - 4) школа мітозу біосфер.
3. Засновником якої школи глобалістики вважається І. Уоллерстайн:
  - 1) школа, що представляє концепцію «Межі зростання»;
  - 2) школа універсального еволюціонізму;
  - 3) школа мітозу біосфер;

4) школа світ-системного аналізу.

4. Засновником школи контрольованого глобального розвитку є:

- 1) М. Моїсеєв;
- 2) Д. Гвішиані;
- 3) Е. Кочетов;
- 4) І. Уоллерстайн.

5. Мондіалізм відбиває прагнення до глобального впорядкування відносин:

- 1) політичних;
- 2) економічних;
- 3) культурних;
- 4) всі відповіді правильні.

6. Ідея світового порядку передбачає:

- 1) світову державу;
- 2) світовий уряд;
- 3) світове право;
- 4) глобальне управління.

7. Представники школи гіперглобалістів вважають, що

- 1) глобалізація – це потужна сила, яка трансформує світ, відповідає за еволюцію суспільства, за зміну усього світового порядку, бачать в ній довготерміновий суперечливий процес, здатний до всіляких змін і вважають некоректним прогнозування параметрів майбутнього, передбачають поступовість змін традиційної концепції державності;
- 2) глобалізація – це міф;
- 3) глобалізація – це в першу чергу економічне явище, яке створює новий тип переможців і переможених.

8. Глобальна економіка:

- 1) якісно новий стан світової економіки, яка поступово перетворюється в цілісний глобальний організм, поєднаний гігантською виробничо-збутовою мережею, глобальною фінансовою системою, планетарною інформаційною мережею;
- 2) вивчає операції між країнами у сфері купівлі-продажу товарів і послуг, фінансових потоків і переміщення факторів виробництва;
- 3) є багатоукладною і змішаною, в якій представлені сегменти доіндустріалізму, індустріалізму, постіндустріалізму, анклавів інформаційної, інтелектуальної, нової, віртуальної економік;
- 4) наддержавна, позадержавна економіка, яка базується на стиранні кордонів і починає створювати власні (наддержавні) механізми;
- 5) немає правильної відповіді.

9. Глобальній економіці притаманні такі риси:

- 1) робота у режимі реального часу;
- 2) робота у масштабі всієї планети;
- 3) використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- 4) всі відповіді правильні.

10. Критерії, завдяки яким можна визначити роль і місце країни у глобальному середовищі:

- 1) військова та ядерна могутність;
- 2) економічна та технологічна могутність;
- 3) забезпечення доступу до нових ринків;
- 4) відносна політична стабільність;
- 5) забезпечення доступу до джерел сировини і енергії;
- 6) збереження національно-культурної самобутності;
- 7) всі відповіді правильні.

11. According to Immanuel Wallerstein, the globalization processes:

- 1) have existed for 35 years;
- 2) have existed for some 500 years;
- 3) have existed for some 100 years.
- 4) have not started yet.

12. Міжнародну економічну інтеграцію визначають як:

- 1) процес зближення, взаємопереплетення, зрощування національних економік і формування цілісного регіонального господарського комплексу;
- 2) процес всесвітньої політичної, економічної і культурної інтеграції і уніфікації, що охоплює усі сфери життя і тому має системний характер;
- 3) якісно новий етап і форму прояву інтернаціоналізації господарського життя, що передбачає зближення і взаємоприспосовування, переплетення всіх структур національних господарств;
- 4) всі відповіді правильні.

13. Кінцевим етапом регіональної інтеграції є утворення:

- 1) економічного союзу;
- 2) спільного ринку;
- 3) митного союзу;
- 4) немає правильної відповіді.

14. Ідельною глобальною системою управління є:

- 1) однополюсна;
- 2) двополюсна;
- 3) багатопольна;

4) немає правильної відповіді.

Темати рефератів

1. Школа революційного глобалізму (гіперглобалізму) та її основні представники.
2. Еволюційний глобалізм, його прибічники.
3. Погляди на глобалізацію гіперглобалістів та скептиків.
4. Школа світ-системного аналізу І. Уоллерстайна.
5. Особливості школи універсального еволюціонізму М. Моїсеєва.
6. Школа «межі зростання» і роль у її становленні Римського клубу.
7. Школи мітозу біосфер і контрольованого глобального розвитку.
8. Нові концептуальні школи «гуманістичного соціалізму» Я. Тінбергена і «глобальної спільноти» М. Чешкова.
9. Нові концептуальні школи «геогенезису» Е. Кочетова та «дороговказів у майбутнє» Б. Гаврилишина.
10. Політичний статус глобалістики та інтелектуальна традиція мондіалізму.
11. Міждисциплінарний статус глобалістики.
12. Сутність терміна «глобальна економіка».
13. Співвідношення понять: «світова економіка», «міжнародна економіка», «глобалізація», «глобальна економіка», «мегаекономіка».
14. Міжнародний поділ праці як основа глобального економічного розвитку.
15. Сектори і галузі глобальної економіки.
16. Траєкторія розвитку глобальної економіки за І. Уоллерстайном.
17. Транснаціональні корпорації (ТНК) – головні рушії глобалізації.
18. Регіональна інтеграція як шлях формування глобальної економіки.
19. Послідовність етапів регіональної економічної інтеграції.
20. Трансформація функцій держав (урядів) в процесі регіональної інтеграції.
21. Вирівнювання розвитку країн-учасниць регіональних об'єднань і проблема еквівалентності взаємовідносин між ними.

Література основна

1. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. за випуск О.В. Воронова. – Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2012. – Тема 1. Загальна теорія і методологія глобалістики. Тема 3. Глобалізація як економічна категорія. – С. 32–38.
2. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: навч. посіб. / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 43–54, 221–242.
3. Неклеса О. Реконфігурація сучасного світу / Олександр Неклеса // Економіка знань: виклики глобалізації та Україна. Під заг. ред. А.П.

- Гальчинського, С.В. Львовчкіна, В.П. Семиноженка. – К. : НІСД, 2004. – С. 216–243.
4. Радзієвська С. О. Управління інтеграційними процесами та багатополарність у світовій економіці / С.О. Радзієвська // Зб. наук. пр. ДЕТУТ: Серія «Економіка і управління». – Вип. 27. – К.: ДЕТУТ, 2014. – С. 254–267 с.
  5. Савич В.О. Типологія сучасних концепцій глобалізації / В.О. Савич // Політологічний вісник: зб. наук. праць. Вип. 31. – К.: «ІНТАС», 2008. – С. 115–125.
  6. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление / А.И. Уткин. – М.: Логос, 2002. – С. 140–159.
  7. Wallerstein I. Globalization or the Age of Transition? A Long-Term View of the Trajectory of the World-System / Immanuel Wallerstein // Globalization and Economy. Vol. 1. Globalizing Markets and Capitalism. Ed. by P. James, B.K. Gills. – Los Angeles: Sage publications, 2007 (Central currents in globalization). – P. 401–416.
  8. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Тимур Валерійович Кальченко. – КНЕУ, 2006. – С. 38–66.
  9. Radzievska S. Global economy and globalization / S.Radzievska // Зб. наук. пр. ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – 2015. – Вип. 31. – С. 277–286.

Література додаткова

1. Глобальная экономика, ее основные черты. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://econominfo.ru/view-article.php?id=227>
2. Глобальное сообщество. Картография постсовременного мира / Рук. проекта, сост. и отв. ред. А.И. Неклесса; Ред. совет: А.И. Неклесса и др. – М.: Вост. лит., 2002. – С. 323–360.
3. Ковтун О.І. Глобальна економіка: підручник / Ковтун О.І., Куцик П.О., Башнянин Г.І. ; за ред.. Ковтуна О.І. – Львів: Видавництво ЛКА, 2014. – С. 20–22, 65–120.
4. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. / Дмитро Григорович Лук'яненко. – К.: КНЕУ, 2005. – С. 91–94.
5. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: монографія / Дмитро Григорович Лук'яненко. – К.: ТОВ “Національний підручник”, 2008. – 17–22.
6. Мировая экономика: история становления и прогноз развития. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ereport.ru>
7. Block F. The Global Economy in the Bush Era / Fred Block // Globalization and Economy. Vol. 1. Globalizing Markets and Capitalism. Ed. by P. James, B.K. Gills. – Los Angeles: Sage publications, 2007 (Central currents in globalization). – P. 110–126.

8. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. – N.Y.; Geneva: UN, 2011. – 136 p.

Семінарське заняття 3.
Цивілізаційні виміри глобальних економічних процесів

План

- 3.1. П'ять мегатрендів економічного розвитку світу
- 3.2. Три виклики людству
- 3.3. Фінансіалізація глобальної економіки
- 3.4. Посилення міграційних потоків, міграція
- 3.5. Інформаційний вплив на населення світу
- 3.6. Сутність цивілізації. Підходи до класифікацій
- 3.7. Специфіка локальних цивілізацій
- 3.8. Цивілізаційна специфіка перебігу глобальних економічних процесів

Питання для самостійної роботи

- 1) Ключові глобальні проблеми економічного розвитку, їх характеристика.
- 2) Еволюція локальних цивілізацій.
- 3) Найбільш суттєві ознаки економічного глобалізму
- 4) Принципи сучасної глобалізації.
- 5) Причини та прояви дуалізму сучасної глобалізації.
- 6) Характер критики глобальних економічних процесів

Тести для самоперевірки знань

1. Які з сучасних глобальних економічних процесів є основними:
  - 1) глобалізація;
  - 2) фінансіалізація;
  - 3) інформатизація;
  - 4) інтелектуалізація;
  - 5) соціалізація;
  - 6) всі відповіді правильні.

2. Девід Грегож описує такі мегатренди 2020:
  - 1) недостатній рівень консолідації на Заході, що має тенденцію до зниження;
  - 2) поява нових світових центрів впливу;

- 3) новий індустріалізм та глобальний цивілізаційний конфлікт реальної і віртуальної економік;
- 4) збільшення чисельності населення, яке вже є дійсним викликом сьогоденню;
- 5) продовольчий баланс світу;
- 6) брак ресурсів в умовах збільшення їхнього використання, що вимагає активних дій.

3. До викликів людству у дослідженнях вчених під керівництвом академіка НАН України М. Згуровського слід віднести:

- 1) розширення масштабів інтернаціоналізації й глобалізації економіки;
- 2) стрімке зменшення запасів органічних видів палива, які видобуваються з надр Землі, на тлі їх зростаючого споживання, у першу чергу Китаєм та Індією;
- 3) економічні наслідки загального зростання чисельності населення Землі;
- 4) загрозу порушення балансу між біологічними можливостями Землі і потребами людства в біосфері у контексті зміни демографічної структури світу;
- 5) наростаючу нерівність між людьми і країнами на Землі.

4. Україна належить до країн:

- 1) Першого світу;
- 2) Другого світу;
- 3) Третього світу.

5. Країни Третього світу щорічно виплачують понад 375 млрд. дол., щоб покрити свої борги –

- 1) у 10 разів
- 2) у 20 разів
- 3) у 30 разів

більше тієї фінансової допомоги, яку вони отримують від іноземних держав.

6. Які вчені пропонують локальні цивілізації розбити на три групи?

- 1) А. Тойнбі;
- 2) Б. Кузик;
- 3) Ю. Яковець;
- 4) С. Хантингтон;
- 5) Ю. Павленко.

7. Розвиток західної цивілізації передбачає:

- 1) посилення ролі християнства;
- 2) секуляризацію;

- 3) можливість її духовної (ідеологічної) деформації під впливом сламу та інших релігій;
- 4) правильні відповіді 2), 3).

8. Особливості японської цивілізації:

- 1) вільний та усвідомлений вибір на користь суспільних цілей шляхом відмови від індивідуальної свободи;
- 2) домінування колективних інтересів над особистими;
- 3) суворота трудова етика;
- 4) повага до старших за віком та керівників;
- 5) усі відповіді правильні.

9. До характерних рис китайської цивілізації, які забезпечують успішний економічний розвиток, належать:

- 1) виховання людини у дусі поваги до оточуючих і суспільства;
- 2) дотримання соціальної етики Конфуція, згідно з якою людина є особистістю, але не для себе, а перш за все для суспільства;
- 3) суворість у дотриманні фундаментальних принципів поведінки, що впливають з кастової приналежності;
- 4) розуміння держави як великої родини, яка вимагає відданості та покори;
- 5) раціоналізм та практицизм.

10. Особливості індійської цивілізації:

- 1) велике розмаїття расово-антропологічного і мовно-культурного складу населення;
- 2) офіційний статус мають 22 мови, з яких хінді та англійська мають статус державних мов;
- 3) дотримання ритуалів та послідовного мислення;
- 4) моральний обов'язок та етичні зобов'язання кореспондуються з особливостями японської, конфуціанської цивілізацій;
- 5) суворість у дотриманні фундаментальних принципів поведінки, що впливають з кастової приналежності;
- 6) усі відповіді правильні.

11. Ісламська цивілізація – головний антагоніст західної цивілізації завдяки тому, що:

- 1) духовні основи ісламської цивілізації розвинені настільки, що їм поступаються матеріалізм життя і саме життя;
- 2) на території її держав знаходяться значні поклади нафти та газу;
- 3) вона започаткувала особливу фінансову систему, що заперечує практику нарахування позичкового відсотка;
- 4) для неї є характерною значна роль держави у житті суспільства, в його як економічній, так і моральній складових;

- 5) у ній зберігається основна функція жінки як хранительки сімейного вогнища, яка відмовляється від принципу регулювання дітонародження і виховує дітей у дусі ісламу, забезпечуючи спадкоємність поколінь;
- 6) у країнах ісламу існує специфіка у вирішенні питань власності, утворення ісламських фондів, що обмежують можливості використання іноземних інвестицій як бази вестернізації; соціального життя суспільства;
- 7) усі відповіді правильні.

12. Латиноамериканська цивілізація – противник діючої неоліберальної моделі глобалізації:

- 1) знаходиться у стані активного розвитку;
- 2) сформувалась на базі іберійського спадку в умовах сильного впливу західної цивілізації;
- 3) відчула на собі згубний вплив неоліберальних реформ;
- 4) є одним з головних центрів альтерглобалістського руху;
- 5) усі відповіді правильні.

13. До слов'яно-православної цивілізації належать:

- 1) Білорусія;
- 2) Куба та Венесуела;
- 3) Україна;
- 4) країни Західної Європи;
- 5) Росія;
- 6) Угорщина.

14. Українські вчені стверджують, що за останні 25 років світ докорінно змінився:

- 1) зникла двополюсна система “США – СРСР”;
- 2) створилася однополюсна система світу на чолі з США;
- 3) спостерігається багатополюсна система світу, коли країни-гіганти Китай, Індія, Росія, середні країни – Японія, Бразилія, інтеграційні об'єднання – ЄС тощо – стають новими центрами геополітичного впливу;
- 4) правильні відповіді 1), 2).

Темі рефератів

1. Глобальні тенденції розвитку світу.
2. П'ять мегатрендів економічного розвитку сучасного світу за В.Д. Базилевичем.
3. Три виклики людству у дослідженнях вчених під керівництвом академіка НАН України М. Згуровського.
4. Загроза порушення балансу між біологічними можливостями Землі та потребами людства в біосфері у контексті зміни демографічної структури світу.

5. Співвідношення віртуальної і реальної економіки та феномен зростаючих зовнішніх боргів країн.
6. Уніфікація системи цінностей і посилення інформаційного впливу на населення світу.
7. Поняття «цивілізація». Локальні цивілізації за А.Тойнбі, С.Хантінгтоном, Б. Кузиком і Ю. Яковцем.
8. Цивілізаційна структура сучасного світу за Ю.М.Пахомовим та Ю.В.Павленком.
9. Історія становлення західної цивілізації.
10. Роль західної цивілізації у сучасній глобальній економіці.
11. Проблеми західної цивілізації, її ісламізація та латиноамериканізація.
12. Вплив глобалізації на японську цивілізацію.
13. Конфуціанська цивілізація: минуле, сучасне, майбутнє.
14. Глобальні економічні процеси та Китай.
15. Вплив глобалізації на індійську цивілізацію.
16. Перспективи індійської цивілізації в глобальній економіці.
17. Ісламська цивілізація – антагоніст сучасної неоліберальної глобалізації.
18. Історія становлення латиноамериканської цивілізації.
19. Потенціал латиноамериканської цивілізації.
20. Особливості африканської цивілізації.
21. Історія становлення слов'яно-православної цивілізації.
22. Слов'яно-православна цивілізація в глобальній економіці.
23. Вплив глобальних економічних процесів на слов'яно-православну цивілізацію.
24. Глобальна економіка як багатополярна економіка співіснуючих локальних цивілізацій.

Література основна

1. Кузык Б.Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее: В 2-х томах / Б.Н. Кузык, Ю.В. Яковец. – Том II. Будущее цивилизаций и гецивилизационные измерения. – М.: Ин-т эконом. стратегий, 2006. – 648 с.
2. Радзівська С. Глобальні економічні процеси та Україна / Світлана Радзівська // Міжнародна економічна політика. – 2014. – № 1. – С. 80 – 104. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ierjournal.com/journals/20/2014_5_Radzievska.pdf
3. Радзиевская С.А. Цивилизационная специфика глобальных экономических процессов / С.А. Радзиевская // Економіст. – 2014. – № 11. – С. 27–34. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://uaekonomist.com/archive/2014/11/Radziyevska.Pdf>
4. Цивилизационная структура современного мира: В 3-х томах / Под ред. академика НАН Украины Ю. Н. Пахомова и доктора

- философских наук Ю. В. Павленко. – Том I. Глобальные трансформации современности. – К.: Наукова думка, 2006. – 686 с.
5. Цивилизационная структура современного мира: В 3-х томах / Под ред. академика НАН Украины Ю. Н. Пахомова и доктора философских наук Ю. В. Павленко. – Том II. Макрохристианский мир в эпоху глобализации. – К.: Наукова думка, 2007. – 690 с.
  6. Цивилизационная структура современного мира: В 3-х томах / Под ред. академика НАН Украины Ю. Н. Пахомова и доктора философских наук Ю. В. Павленко. – Том III. Цивилизации Востока в условиях глобализации. – К.: Наукова думка, 2008. – 544 с.

Література додаткова

1. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: навч. посіб. / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 129–151.
2. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 87–107.
3. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А.С. Філіпенко. – К.: “Знання”, 2007. – С. 35–49.

Семінарське заняття 4.

Суперечності і дуалізм сучасного етапу глобалізації. Парадоксальна природа глобальних трансформацій.

План

- 4.1. Рушійні сили глобалізації
- 4.2. Суперечності та асиметрії економічної глобалізації
- 4.3. Дуалізм сучасного етапу глобалізації
- 4.4. Сутність поняття «парадокс» і його прояви в економіці
- 4.5. Парадокс глобалізації за Дені Родріком та іншими вченими
- 4.6. Особливості глобальних трансформацій в сучасному світі
- 4.7. Прояви парадоксів в глобальних трансформаціях: парадокс стратифікації, феномен «домашнього зміщення», парадокс Філдстайна-Хоріоки і феномен низького рівня міжнародних нетто-потоків капіталу, парадокс дисоціації

Питання для самостійної роботи

- 1) Основні суперечності глобальних трансформацій.
- 2) Основні характеристики парадоксів глобалізації.
- 3) Вплив криз на світову економіку.
- 4) Інформаційні процеси в глобальній економіці

Тести для самоперевірки знань

1. Визначальні риси економічної глобалізації:

- 1) еволюційність та послідовність розвитку;
- 2) асиметричність та дискретність;
- 3) усі відповіді правильні;
- 4) немає правильної відповіді.

2. Асиметрія:

- 1) сприяє економічному прогресу, оскільки орієнтує суб'єктів глобальної економіки на їх конструктивне розв'язання;
- 2) призводить до економічної деградації залежно від ступеня втручання держави в економіку, у сферу соціальних відносин, від розбіжностей інтересів правлячої політичної еліти та інтересів широких верств населення, від того, яку увагу в економічній політиці уряду приділено національним інтересам держави;
- 3) відіграє роль рушійної сили суспільного прогресу;
- 4) усі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

3. Глобальні монополії формують глобальне пропонування і глобальний попит на свої товари та послуги, визначають динаміку та векторну спрямованість розвитку найважливіших галузей світового господарства, а також диктують напрямки міжгалузевого та міжрегіонального переливання глобального капіталу завдяки:

- 1) зростанню планомірності своєї фінансово-господарської діяльності;
- 2) свідомому обмеженню обсягів виробництва;
- 3) реалізації узгодженої політики капіталовкладень та механізмів трансфертного ціноутворення у самостійному режимі;
- 4) підпорядкуванню дрібного та середнього немонополізованого сектора своїм монополістичним інтересам;
- 5) усі відповіді правильні;
- 6) правильні відповіді 1), 2), 3).

4. Існуючий характер світового розвитку:

- 1) об'єктивно обумовлений;
- 2) результат штучно нав'язаного країнами ядра нееквівалентного обміну результатами економічної діяльності між країнами ядра і периферії;
- 3) усі відповіді правильні;
- 4) немає правильної відповіді.

5. Подолання існуючої тенденції до наростаючої нерівності між людьми і країнами на Землі вимагає:

- 1) встановлення багатопольярного світу;
- 2) безоплатної передачі частини багатств країн ядра країнам периферії, олігархів – незабезпеченим;
- 3) домінування духовних цінностей над матеріальними;
- 4) усі відповіді правильні.

6. Техноглобалізм

- 1) обумовлює наростання асиметричності в опануванні країнами інноваційно-технологічної моделі розвитку та досягнень науково-технічної революції;
- 2) сприяє реалізації національних інтересів усіх країн світу, мобілізує світовий інтелектуальний потенціал;
- 3) обумовлює динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, інтенсифікує міждержавний науково-технологічний обмін;
- 4) усі відповіді правильні.

7. До причин, які обумовили стрімке наростання асиметричності розвитку фінансового та реального секторів глобальної економіки, можна віднести:

- 1) лібералізацію фінансових операцій;
- 2) суттєве розширення суб'єктної структури світового фінансового ринку;
- 3) швидке поширення на фінансовому ринку фінансових інновацій, перш за все похідних фінансових інструментів;
- 4) усі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

8. Причиною того, що певне явище може розглядатися як парадоксальне, є:

- 1) нелогічність дій його учасників;
- 2) суперечності, об'єктивно притаманні економічним процесам;
- 3) недостатнє вивчення процесів, що породжують парадокси;
- 4) правильні відповіді 2), 3);
- 5) правильна відповідь 3).

9. Сучасний характер глобальних трансформацій має парадоксальний характер внаслідок:

- 1) відмови від військового засобу глобальних трансформацій;
- 2) запровадження нових досягнень науково-технічного прогресу з несподіваними проявами своєї специфіки;
- 3) відмови від інституту національної державності, обмеження національного суверенітету;
- 4) всі відповіді правильні.

10. Парадоксальність науково-технічного прогресу проявляється:

- 1) у зростанні продуктивності праці та покращанні умов життя;
- 2) у збільшенні вільного часу і можливості саморозвитку;
- 3) у одночасній наявності з позитивними наслідками можливості самознищення людства шляхом розв'язання ядерної війни або внаслідок занадто великого антропогенного навантаження планети Земля;
- 4) немає правильної відповіді;
- 5) правильна відповідь 3).

11. Ідея згладжування нерівномірності розвитку знаходиться в основі:

- 1) феномена низького рівня міжнародних нетто-потоків капіталу;
- 2) парадоксу дисоціації;
- 3) парадоксу стратифікації.

12. Результатом взаємодії яких тенденцій стає парадокс стратифікації?

- 1) уніфікація — диференціація;
- 2) інтеграція – дезінтеграція;
- 3) системне стягування – локалізація.

13. Ідея про незбіжність норми заощаджень та інвестицій лежить в основі:

- 1) парадоксу Філдстайна-Хоріоки;
- 2) низької мобільності нетто-потоків капіталу;
- 3) феномену домашнього зміщення;
- 4) немає правильної відповіді.

14. Ідея про високу прибутковість диверсифікованого фінансового портфеля лежить в основі парадоксу:

- 1) домашнього зміщення;
- 2) парадоксу Філдстайна-Хоріоки;
- 3) парадоксу низької мобільності нетто-потоків капіталу;
- 4) немає правильної відповіді

Темі рефератів

1. Поняття «суперечність». Визначення терміна “суперечності перехідної економіки”.
2. Універсальний характер суперечностей глобальної економіки. Сценарій розвитку глобальної економіки за І. Уоллерстайном.
3. Асиметрія як загальна форма глобального економічного розвитку.
4. Поглиблення антагонізму між глобальною експансією монополій та національним економічним суверенітетом країн світу.
5. Посилення глобальної конкуренції у сфері виробництва та збуту товарів і послуг
6. Загострення антагонізму між глобальним капіталом і міжнародним контингентом найманих працівників

7. Поглиблення антагонізму між найбіднішими і найбагатшими представниками глобального соціуму
8. Поглиблення соціальної поляризації на країновому та внутрішньокраїновому рівнях.
9. Внутрішня суперечність між матеріальними активами та нематеріальними правами власності на них у фінансовому сегменті глобального ринку.
10. Протиріччя між групою найрозвинутіших країн світу і рештою людства як основна суперечність глобальної економіки (Ю.В. Павленко).
11. Подолання суперечностей глобалізаційних процесів шляхом переходу до багатопольярного світу.
12. Кризові тенденції у розвитку сучасної світової системи та можливості їх подолання (О.Г. Білорус).
13. Переваги багатопольярної моделі світу.
14. Поняття «дуалізм». Вплив цінностей сучасної людини на майбутнє глобальної економіки.
15. Сутність поняття «парадокс» і його прояви в економіці.
16. Парадокс глобалізації за Дені Родріком.
17. Особливості глобальних трансформацій в історичній ретроспективі.
18. Суперечливість і парадоксальність глобальних трансформацій сучасної епохи, їх добровільно-примусовий характер.
19. Дотримання закону міжнародного поділу праці як умова запобігання парадоксальності глобальних трансформацій.
20. Графічна інтерпретація парадоксів глобалізації.
21. Парадокс стратифікації і проблеми бідності та поглиблення технологічної диференціації.
22. Парадокси міжнародного фінансового ринку і загальні причини їх виникнення.
23. Сутність і характеристика парадоксів глобальної фінансової системи.
24. Феномен «домашнього зміщення» і його прояви в країнах з різним рівнем розвитку.
25. Парадокс Філдстайна-Хоріоки і феномен низького рівня міжнародних нетто-потоків капіталу та їх вплив на вирівнювання ступеня розвитку країн.
26. Парадокс дисоціації та його прояви в процесах регіональної інтеграції.

Література основна

1. Білорус О. Глобалізація. Прийняти виклик часу / Олег Білорус // Віче. – 2000. – № 12. – С. 131–146.
2. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: навч. посіб./ Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. –С. 112–128.

3. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: Монографія / Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 140–155.
4. Павленко Ю.В. Цивілізаційні аспекти глобальних протиріч у сучасному світі / Ю.В. Павленко // Діалог цивілізацій: протиріччя глобалізації. Матеріали II Всесвіт. конф. Київ, 23 трав. 2003 р. – К.: МАУП, 2003. – С.129–138.
5. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку / Ярослава Михайлівна Столярчук. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 76–90.
6. Block F. The Global Economy in the Bush Era / Fred Block // Globalization and Economy. Vol. 1. Globalizing Markets and Capitalism. Ed. by P. James, B.K. Gills. – Los Angeles: Sage publications, 2007 (Central currents in globalization). – P. 110–126.
7. Globalization and Economy. Vol. 2. Globalizing Finance and the New Economy / Ed. by P. James, H. Patomaki. – Los Angeles: Sage publications, 2007 (Central currents in Globalization). – 422 p.
8. Rodrik D. The globalization paradox: Democracy and the Future of the World Economy / Dani Rodrik: W.W.Norton and Company, 2011. – 346 p. Available at: <http://digamo.free.fr/rodrikg11.pdf>
9. Jędrzejowska K. Towards a global currency? Condition and scenarios for evolution of the international monetary order / Karina Jędrzejowska // Journal “Ekonomika” of Vilnius University, Faculty of Economics. 2014. Vol. 93(3). – p.7–24
www.zurnalai.vu.lt/ekonomika/article/download/3887/2699

Література додаткова

1. Глобализация мирового хозяйства: учебное пособие / Под ред. М.Н. Осьмовой, А.В. Бойченко. – М. ИНФРА-М, 2006. – С. 83–110, 294–325.
2. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія / Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот [та ін.]; за заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2008. – С. 30–57.
3. Глобальна економіка. Конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка». – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 84 с. Тема 2. Проблеми та стратегії глобалізації. Тема 5. Особливості функціонування сучасних глобальних ринків.
4. Данилов-Данилян В. Экологический след современного человека и глобальные угрозы, с ним связанные / В. Данилов-Данилян, И. Рейф // Наука и жизнь. – 2014.– № 12.– С. 3–12.
5. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: навч. посіб./ Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 88–112.
6. Кальченко Т. В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 125–140.

7. Лук'яненко Д.Г. Глобальна економічна інтеграція: монографія / Д.Г. Лук'яненко. – К.: ТОВ “Національний підручник”, 2008. – С. 87–102.
8. Луцишин З. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації / Зоряна Луцишин // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 4. – С. 83–121.
9. Пантин В.И. Социоестественная история и глобализация / В.И. Пантин // Труды Клуба “Глобальный мир”. Том 2. – М.: Издательский Дом “НОВЫЙ ВЕК”. Институт микроэкономики, 2002. – С. 5–19.
10. Сиденко В. Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: в 2-х т. – К., 2008. Т. 1: Глобализация и экономическое развитие / Владимир Романович Сиденко. – К.: Феникс, 2008. – С. 176–209.
11. Уткин А.И. Глобализация: процесс и осмысление / А.И. Уткин. – М.: Логос, 2002. – С. 140–159.
12. Филипенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты / А.С. Филипенко. – М.: “Экономика”, 2010. – С. 24–35.
13. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А.С. Філіпенко. – К.: “Знання”, 2007. – С. 24–34.
14. Глобальный мир: единый и разделенный. Эволюция теорий глобализации // Г.П. Анилионис, Н.А.Зотова. – М.: Междунар. отношения, 2005. – С. 439–473.
15. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. – N.Y.; Geneva: UN, 2011. – 136 p.

Семінарське заняття 5.

Альтерглобалізм та його форми. Глобальна економіка як прогностична реальність

План

- 5.1. Поняття антиглобалізму та альтерглобалізму в сучасній глобалістиці
- 5.2. Історія становлення і розвитку антиглобального руху
- 5.3. Цілі, завдання, принципи, види діяльності, програми альтерглобалізму.
- 5.4. Перспективи розвитку альтерглобалізму: внутрішні і зовнішні суперечності антиглобального руху, проблема кінцевої мети і узгодженості дій.
- 5.5. Особливості сучасного стану глобалізації та можливості її кількісного вимірювання
- 5.6. Глобальні фінансово-економічні кризи
- 5.7. Підходи, умови і фактори визначення перспектив глобалізації
- 5.8. Прогностичні сценарії розвитку глобалізації

Питання для самостійної роботи

- 1) Суспільно-політичні передумови антиглобалізму.
- 2) Антиглобальний рух як суттєвий політичний феномен.
- 3) Вплив культури, суспільних інститутів та економічної системи на рівень бідності.
- 4) Сутність глобальної інтернаціоналізації.
- 5) Глобалізація світових ринків.
- 6) Міжнародний бізнес в умовах глобалізації.

Тести для самоперевірки знань

1. Як називається рух, спрямований проти неоліберальної глобалізації:

- 1) антиглобальний рух;
- 2) альтерглобальний рух (рух за альтернативну глобалізацію);
- 3) рух за глобальну справедливість;
- 4) рух рухів;
- 5) правильна відповідь 1);
- 6) всі назви правильні.

2. Основні гасла антиглобального руху:

- 1) скасування боргів країнам, що розвиваються;
- 2) встановлення демократичного контролю над фінансовими ринками та їх інститутами;
- 3) надання права на працю і гідну заробітну плату;
- 4) вимоги до екологізації виробництва;
- 5) рівноправ'я між статями;
- 6) заборона на примусову та дитячу працю;
- 7) захист прав етнічних меншин;
- 8) всі відповіді правильні.

3. Серед принципів антиглобалізму не виділяють:

- 1) солідарність;
- 2) самоорганізацію;
- 3) неоліберальне спрямування;
- 4) самоуправління;
- 5) вертикальну самооперацію учасників.

4. До зовнішніх суперечностей антиглобалізму відносять:

- 1) суперечності між соціально-економічною нерівністю учасників та їхнім рівноправним діалогом і солідарністю;
- 2) суперечності між мережевим принципом організації та участю в політичних процесах;

- 3) усі відповіді правильні;
- 4) немає правильної відповіді.

5. До внутрішніх суперечностей антиглобалізму не відносять:

- 1) суперечності між соціальною творчістю суб'єктів та єдиним процесом узгодженої діяльності;
- 2) суперечності між антиглобалізмом як формою боротьби проти світу відчуження в цілому та сучасними формами влади капіталу;
- 3) мережевий принцип побудови руху;
- 4) немає правильної відповіді.

6. До антиглобальних належать такі структури:

- 1) Трестороння комісія;
- 2) Більдерберзький клуб;
- 3) Пен-клуб;
- 4) Всесвітній соціальний форум;
- 5) Організація «лікарі без кордонів»;
- 6) Селянська конфедерація.

7. Гасло «зміцнення громадянського суспільства» підтримують:

- 1) АТТАК;
- 2) Селянська конфедерація;
- 3) соціал-демократи;
- 4) комунітаристи;
- 5) троцькісти;
- 6) всі відповіді правильні.

8. Розвиток економіки визначається:

- 1) внутрішньою економічною політикою;
- 2) «новою глобалізацією»;
- 3) внутрішньою економічною політикою і «новою глобалізацією».

9. Головними суб'єктами «нової глобалізації» є:

- 1) національні держави;
- 2) регіональні об'єднання країн;
- 3) багатонаціональні корпорації.

10. У сучасних умовах криза глобалізації спостерігається у:

- 1) зменшенні відкритості національних економік;
- 2) запровадженні протекціоністських заходів;
- 3) зменшенні міжнародного руху капіталів;
- 4) усі відповіді правильні.

11. Визначальними рисами сучасного стану глобалізації є:

- 1) транснаціоналізація приватних корпорацій;
- 2) утворення глобальних електронних мереж;
- 3) неолібералізм;
- 4) усі відповіді правильні.

12. Особливостями нової форми глобалізації, яка відповідатиме китайській версії капіталізму, є:

- 1) транснаціоналізація державних компаній;
- 2) те, що вона породжується тоталітарною державою;
- 3) те, що вона породжується країною, що розвивається;
- 4) те, що вона породжується країною, населення якої не належить до білої раси.

13. Найважливішими факторами визначення перспектив глобалізації є:

- 1) співвідношення матеріальних та ідеологічно-політичних складових;
- 2) різноманіття і розбіжності у сучасному стані країн світу;
- 3) неоднозначність наслідків глобалізації для країн;
- 4) можливість застосування насилля;
- 5) усі відповіді правильні.

14. Найбільш ймовірний з можливих сценаріїв долі локальних цивілізацій у XXI ст.:

- 1) сценарій розчинення;
- 2) сценарій зіткнення;
- 3) сценарій трансформації;
- 4) усі відповіді рівноймовірні;
- 5) найбільш ймовірною є відповідь 3).

Темати рефератів

1. Сутність терміна “антиглобалізм”. Співвідношення понять альтерглобалізму і глобалофобії.
2. Міждисциплінарний статус альтерглобалізму.
3. Історія становлення і розвитку антиглобального руху.
4. Неоліберальна глобалізація та її наслідки як основна причина протестних рухів.
5. АТАКК: історія створення, структура, діяльність.
6. Всесвітній соціальний форум як альтернатива Всесвітньому економічному форуму.
7. Цілі, завдання, ідеологія альтерглобалізму.
8. Принципи та види діяльності альтерглобалізму.
9. Трансформістський і руйнівний напрями антиглобального руху.
10. Внутрішні суперечності антиглобального руху.
11. Зовнішні суперечності антиглобального руху.

12. Індекс рівня глобалізації країн світу. Сутність економічної, соціальної і політичної глобалізації.
13. Розрахунок індексу рівня глобалізації країн світу. (KOF Index of Globalization. Method of Calculation).
14. Можливості кількісних вимірів глобальних процесів і визначення індексу глобального розвитку країн світу.
15. Основні ознаки «нової глобалізації» за Дж. Саксом.
16. Головні суб'єкти «нової глобалізації».
17. Визначальні риси сучасного етапу глобалізації.
18. Основна специфіка нової форми глобалізації, яка відповідатиме китайській версії капіталізму.
19. Особливості глобальної фінансової кризи 2008 р. і шляхів її подолання.
20. Принципові підходи до прогнозування глобалізації.
21. Основні умови і фактори визначення перспектив глобалізації.
22. Песимістичні і оптимістичні сценарії розвитку глобалізації.
23. Три головні сценарії долі локальних цивілізацій у XXI столітті.
24. Потенціал реалізації альтернативної моделі глобалізації.

Література основна

1. Азроянц Э.А. Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции / Э.А. Азроянц. – М.: Издательский дом «Новый век», 2002. – С. 308–351.
2. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: навч. посіб./ Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 180–198, 242–262.
3. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 107–124, 155–172.
4. Неолиберальная глобализация и догоняющее развитие. [Эльянов А.Я. и др.]. Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара Клуба ученых «Глобальный мир» / Институт мировой экономики и междунар. отношений. Вып. 8 (31). – М.: Институт микроэкономики, 2003. – 54 с.
5. Размышления о будущем. Материалы постоянно действующего еждисциплинарного семинара Клуба ученых «Глобальный мир». Выпуск седьмой (13). – М.: Издательский дом “Новый Век”, Институт микроэкономики, 2002.
6. Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю.В.Яковец. – М.: “Экономика”, 2003. – С. 405–408.
7. A-Brief-History-of-the-Alter-globalization movement. Available at: <http://www.booksandideas.net/A-Brief-History-of-the-Alter.html>

8. KOF Index of Globalization. Available at: http://globalization.kof.ethz.ch/media/filer_public/2013/03/25/method_2013.pdf

Література додаткова

1. Азроянц Э.А. Будущее: эволюционные и эсхатологические альтернативы / Э.А. Азроянц // Размышления о будущем. Материалы постоянно действующего междисциплинарного семинара Клуба ученых «Глобальный мир». Выпуск седьмой (13). – М.: Издательский дом “Новый Век”, Институт микроэкономики, 2002. – С. 5–51.
2. Альтерглобализм и антиглобалистские движения в современном мире: сб. обзоров и реф. / РАН ИНИОН. Центр науч.-информ.исслед. глобал. и регион. пробл. Отд. глобал. пробл. – М., 2006. – 152 с.
3. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. за випуск О.В. Воронова. – Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2012. – 84 с. Тема 2. Проблеми та стратегії глобалізації.
4. Радзиевская С.А. Глобальные экономические процессы: возможности количественной оценки и роль кризисов / С.А. Радзиевская // Зб. наук. пр. ДЕГУТ. Серія «Економіка і управління». – 2014. – Вип. 28. – С. 238–244.
5. Филипенко А.С. Экономическая глобализация: истоки и результаты / Антон Сергеевич Филипенко. – М.: “Экономика”, 2010. – С. 478–493.
6. Association for the Taxation of Financial Transactions and for Citizens' Action. http://en.wikipedia.org/wiki/Association_for_the_Taxation_of_Financial_Transactions_and_for_Citizens'_Action
7. The World Social Forum. Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/World_Social_Forum

Семінарське заняття 6.

Регулятивні механізми глобальної економіки

План

- 6.1. Сутність держави, її функції
- 6.2. Управлінські функції державної влади, країнова варіативність механізмів державного управління
- 6.3. Трансформація функцій держави в умовах глобалізації
- 6.4. Глобальна інституалізація економічного розвитку
- 6.5. Регулятивний потенціал міжнародних економічних організацій
- 6.6. Роль суспільних інститутів в глобальних економічних процесах

Питання для самостійної роботи

- 1) Становлення глобально інтегрованої регулюючої системи.
- 2) Принципи глобальної регулюючої системи.
- 3) Глобальні регуляторні інститути – сутність, мета функціонування.
- 4) Роль та дії держави в умовах глобалізації.

Тести для самоперевірки знань

1. Термін «етатизм» виник для позначення доктрини, яка вимагає:
  - 1) абсолютного роздержавлення;
  - 2) зменшення впливу держави і звуження повноважень її органів;
  - 3) посилення впливу держави і розширення повноважень її органів;
  - 4) знаходження оптимального рівня етатизації;
  - 5) немає правильної відповіді.
2. Економічні функції держави можна подати у вигляді трьох груп функцій державного регулювання:
  - 1) підтримання економічної ефективності;
  - 2) стабільності розвитку;
  - 3) соціальної справедливості;
  - 4) всі відповіді правильні.
3. Роль держави у глобальній економіці:
  - 1) зменшиться;
  - 2) посилиться;
  - 3) трансформується;
  - 4) немає правильної відповіді.
4. До індексів та рейтингів, прямо чи опосередковано пов'язаних з оцінкою якості державного управління, належать:
  - 1) інтегральний показник державного управління;
  - 2) коефіцієнт життєздатності країни, який розраховується на основі кількісних показників, що характеризують: територію; народонаселення; державне управління;
  - 3) зростання ВВП, інвестиційна привабливість, інфляція, демографічні показники тощо;
  - 4) всі відповіді правильні;
  - 5) немає правильної відповіді.

5. Існує широка країнова варіативність різних моделей держави з точки зору її співвідношення з соціумом і відповідних систем державного управління, серед яких:

- 1) деякі моделі сформувались на ґрунті протестантизму, у рамках католицької системи, на основі соціокультурної парадигми православ'я;
- 2) певні моделі пов'язані із формуванням анклавів колоніального управління;
- 3) моделі, що представляють собою структуру, яка складається з однієї держави і множини соціумів, або описують прямо протилежну ситуацію, а саме – множина держав – один соціум.
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

6. Теза про те, що у світі без кордонів національна держава себе пережила, втратила свій зміст, підтримується:

- 1) Ф.Фукуямою;
- 2) у доповіді Генерального секретаря ЮНКТАД;
- 3) К.Омае;
- 4) всі відповіді правильні;
- 5) немає правильної відповіді.

7. Роль наднаціональних органів глобальної економіки виконують:

- 1) ООН;
- 2) велика сімка/вісімка;
- 3) двадцятка;
- 4) СОТ;
- 5) МВФ;
- 6) ВБ;
- 7) усі відповіді правильні.

8. До суб'єктів глобального управління належать:

- 1) неурядові об'єднання;
- 2) уряди;
- 3) всі люди;
- 4) окремі особи, що володіють необхідними для цього ресурсами;
- 5) транснаціональні корпорації;
- 6) міжнародні організації.

9. До війн “нового покоління” відносять:

- 1) інформаційну;
- 2) фінансову;
- 3) технотронну;
- 4) розвідувально-економічну;
- 5) усі відповіді правильні;
- 6) немає правильної відповіді.

10. На думку Дж. Стігліца, яким би пост-Вашингтонський консенсус не був, один його принцип повністю зрозумілий:

- 1) він мав би базуватися в Пекіні;
- 2) він мав би віднайти третій шлях розвитку, який пролягає між соціалізмом і вільним ринком;
- 3) він не може базуватися лише у Вашингтоні;
- 4) немає правильної відповіді;
- 5) всі відповіді правильні.

Теми рефератів

1. Держава, її економічні функції.
2. Управлінські функції державної влади.
3. Фактори якості державного управління.
4. Країнова варіативність механізмів державного управління.
5. Трансформація функцій держави у глобальній економіці.
6. Глобальний фінансовий олігархічний капіталізм та гіперфінансіалізація як локомотив системної кризи глобальної економіки (О.Г.Білорус).
7. Роль інституту держави у глобальній економіці.
8. Глобальна інституалізація економічного розвитку.
9. Суб'єкти глобального управління.
10. Три основні аспекти процесу глобалізації (В.Р.Сіденко).
11. Проблема формування керівної еліти і її вплив на систему глобального управління.
12. Регулятивний потенціал міжнародних економічних організацій.
13. Війни «нових поколінь» як методи управління світовою економікою, інструменти геоекономічного і геофінансового експансіонізму.
14. Посилення плановірності і ролі суспільних інститутів у глобальному управлінні.
15. Формування розвитку світової економічної системи “у непередбачуваному хаосі”.

Література основна

1. Білорус О. Глобалізація і глобалізм: парадокси чи закономірність постіндустріальної цивілізаційної еволюції? / Олег Білорус // Економічний часопис ХХІ. – 2004. – № 3. – С. 7–11.
2. Герасимчук В.Г. Лідерство у світовій економіці: від “G7” до “E7” / В.Г. Герасимчук // Економічний вісник НТУУ “КПІ”: зб. наук. пр. 2013 (10), Гол. ред. О. А. Гавриш. – К.: НТУУ “КПІ”, 2013. – С.75–813.
3. Глобальна економіка. Конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка». – Одеса: ОНЕУ, 2012. Тема 4. Економічна роль держави в умовах глобалізації. Тема 7. Регулятивні механізми глобальної економіки.

4. Єщенко П.С. Світу потрібен новий вектор розвитку: від bubbleeconomics – до економіки людини / П.С. Єщенко // Економіка України. – 2014. – № 6. – С. 4–22.
5. Иерархия и сети в институциональной архитектонике экономических систем: монография; под ред. чл.-корр. НАН Украины А.А.Гриценко; НАН Украины, Ин-т экон. и прогнозир. – К., 2013. – 580 с.
6. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: навч. посіб. / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – С. 263–326.
7. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія / Тимур Валерійович Кальченко. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 173–221.
8. Киндзерский Ю. В. Государственный заказ в мире и особенности его применения в политике развития: уроки для Украины / Ю.В. Киндзерский // Экономика Украины. – № 3, 2015. – С. 4–25.
9. Ковальчук Т.Т. SOS – в Україні неоколоніальна модель валютної політики / Т.Т. Ковальчук // Економіка України. – 2014. – № 10. – С. 4–13.
10. Ковтун О.І. Глобальна економіка: підручник / Ковтун О.І., Куцик П.О., Башнянин Г.І.; [за заг. ред. Ковтуна О.І.]. – Львів: Видавництво ЛКА, 2014. – 704 с. Тема 11. Глобальний контекст розвитку української економіки. – С. 537–568.

Література додаткова

1. Азроянц Э.А. Глобализация: катастрофа или путь к развитию? Современные тенденции мирового развития и политические амбиции / Э.А. Азроянц. – М.: Издательский дом «Новый век», 2002. – С. 178–188.
2. Бочан І.О. Глобальна економіка: підручник // І.О. Бочан, І.Р. Михасюк. – К.: Знання, 2007. – 403 с. Розділ 14. Україна та євроатлантичні спільноти. – С. 271–313.

Семінарське заняття 7.

Міжнародні стратегії глобалізації. Конкурентна стратегія розвитку України в умовах глобалізації

План

- 7.1. Загальні підходи до визначення стратегії. Моделі економічного розвитку
- 7.2. Поняття міжнародної системи, глобальної системи
- 7.3. Стратегії Європейського Союзу: мета і результат
- 7.4. США та Китай: національні стратегії і можливі сценарії відносин
- 7.5. Міжнародні стратегії на прикладі декількох глобальних акторів
- 7.6. Перспективні сценарії глобального економічного розвитку.
- 7.7. Позичування України в глобальній економічній системі

- 7.8. Транснаціоналізація та глобалізація українського бізнесу
- 7.9. Гео економічні пріоритети України
- 7.10. Взаємодія із глобальними регулятивними інститутами
- 7.11. Інноваційно-технологічна модель розвитку економіки України

Питання для самостійної роботи

- 1) Характеристика і аналіз проблеми
- 2) Світове виробництво, його характеристика.
- 3) НАТО, основні напрямки діяльності.
- 4) Цілі функціонування ЄС
- 5) Проблеми національної конкурентоспро-можності в умовах глобалізації.
- 6) Стратегічна перспектива входження України до європейських економічних і оборонних структур.
- 7) Україна і співдружність Незалежних Держав (СНД)
- 8) Перспективи співробітництва України з СОТ в умовах забезпечення глобальної конкурентоспроможності

Тести для самоперевірки знань

- 1. Стратегія:
  - 1) означає складову частину військового мистецтва;
  - 2) залежить від можливості передбачити майбутні наслідки ініціатив, що запроваджуються зараз;
  - 3) включає стратегічне планування та стратегічне мислення;
  - 4) містить два компоненти та три основні процеси;
  - 5) це плани вищого керівництва щодо досягнення довгострокових результатів відповідно до цілей і завдань організації.

- 2. Яка з основних моделей економічного розвитку передбачає необхідність посилення регулюючої ролі держави в господарському процесі:
  - 1) теорія зовнішньої залежності;
  - 2) неокласична модель вільного ринку;
  - 3) теорія ендогенного зростання;
  - 4) інноваційна теорія економічного розвитку;
  - 5) теорія структурних перетворень;
  - 6) модель лінійних стадій розвитку;
  - 7) модель сталого розвитку.

- 3. Незалежними змінними міжнародної системи є:
  - 1) актори (держави та міжнародні організації, транснаціональні сили);
  - 2) державна міць (здатність впливати на поведінку інших дійових осіб);

- 3) структура міжнародної системи (різні типи союзів та коаліцій);
- 4) управління силою (застосування сили однією державою щодо іншої);
- 5) стабільність існуючої структури й процесів у міжнародній системі та їхня зміна;
- 6) форми та види взаємодії між основними елементами системи (взаємодія у військових, дипломатичних, економічних, ідеологічних каналах в умовах конфлікту або співробітництва).

4. Назвіть глобального гравця, який в 2000 р. вирішив протягом десяти років стати найбільш конкурентоспроможною економікою у світі, котра базується на знаннях та здатна забезпечити стійке економічне зростання, що супроводжується створенням нових і кращих робочих місць та більшою соціальною згуртованістю:

- 1) Японія;
- 2) США;
- 3) Китай;
- 4) Бразилія;
- 5) немає правильної відповіді.

5. Яка країна керує світом з позиції сили (відповідно до своєї національної стратегії):

- 1) Бразилія;
- 2) Китай;
- 3) США;
- 4) Росія.

6. Економічний, політичний та військовий центри світу ймовірно найближчим часом знаходитимуться в:

- 1) Америці;
- 2) Африці;
- 3) Азії;
- 4) Австралії;
- 5) немає правильної відповіді;
- 6) всі відповіді правильні.

7. В стратегії якого глобального актора одним із трьох основних пріоритетів є кооперація з країнами, що розвиваються:

- 1) ЄС;
- 2) Бразилія;
- 3) Росія;
- 4) Китай;
- 5) США;
- 6) немає правильної відповіді;
- 7) всі відповіді правильні.

8. Кількість складових Глобального індексу конкурентоспроможності ГІК ВЕФ:

- 1) 5;
- 2) 7;
- 3) 10;
- 4) 12;
- 5) 15.

9. Динаміка складових «Оснащеність новітніми технологіями (технологічна готовність)» та «Інновації» конкурентоспроможності України за даними ГІК 2008-2009 – ГІК 2014-2015 рр. свідчить про:

- 1) покращання інноваційного розвитку економіки України;
- 2) стабілізацію інноваційного розвитку економіки України;
- 3) погіршення інноваційного розвитку економіки України.

10. Найважливішими показниками економічного стану і конкурентоспроможності України є:

- 1) розмір зовнішнього боргу і умови його погашення;
- 2) сальдо зовнішньої торгівлі товарами та послугами;
- 3) ступінь доларизації економіки;
- 4) динаміка валютного курсу гривні відносно долара США;
- 5) всі відповіді правильні.

11. До позитивного впливу ТНК на українську економіку відносять:

- 1) поширення міжнародних стандартів здійснення виробництва та ведення бізнесу;
- 2) фінансову залежність держави від стратегії діяльності ТНК;
- 3) придушення та знищення національних виробників, які мають низьку конкурентоспроможність продукції на світовому ринку;
- 4) створення додаткових робочих місць та підвищення кваліфікації робітників;
- 5) порушення прав національної робочої сили, законодавства у сфері охорони навколишнього середовища тощо.

12. Які з перелічених нижче ціннісних факторів міжнародної конкурентоспроможності стануть у майбутньому визначальними:

- 1) науково-технічні фактори;
- 2) фактори культури;
- 3) фактори життєвих смислів;
- 4) організаційні фактори;
- 5) правильні відповіді 2), 3).

13. Основу експорту України складають товари:

- 1) низького ступеня обробки з незначною часткою доданої вартості;
- 2) високотехнологічні товари;

- 3) обидві групи товарів;
- 4) немає правильної відповіді.

14. Головне завдання забезпечення економічної і фінансової безпеки України:

- 1) полягає у створенні базового господарського комплексу внутрішнього розвитку і відповідної йому інституціональної архітекτονіки;
- 2) розробці базового господарського комплексу, створеного лише на базі ринкових принципів, що спрямовує розвиток структури у раніше сформованому сировинному напрямі;
- 3) вимагає розвитку внутрішнього ринку;
- 4) потребує нарощування експортного потенціалу.

Темати рефератів

1. Сутність стратегії, її компоненти.
2. Поняття міжнародної системи, глобальної системи.
3. Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеохоплюючого зростання.
4. Стратегія США як світового лідера.
5. Особливості національної стратегії Китаю.
6. США та Китай: можливі сценарії відносин.
7. Позиціонування Індії на глобальній арені.
8. Характеристика стратегії безпеки та розвитку Бразилії.
9. Аналіз нової національної стратегії Росії.
10. Перспективні сценарії глобального економічного розвитку.
11. Конкурентоспроможність національної економіки. Визначення конкурентної позиції України у світовій економіці.
12. Глобальний індекс конкурентоспроможності, розроблений за методологією ВЕФ. Його основні компоненти.
13. Схематичне визначення показника рейтингу країни.
14. Структура зовнішньої торгівлі України і проблема її від'ємного сальдо.
15. Зв'язок між ціною конкурентоспроможністю українських товарів, зовнішнім боргом країни та обмінним курсом національної валюти.
16. Перехід до конкуренції диференціації і подолання від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі – основне завдання стратегії підвищення конкурентоспроможності України в умовах глобалізації.
17. Транснаціоналізація та глобалізація українського бізнесу.
18. Проблема вибору ефективної національної гео економічної моделі.
19. Торговельні зв'язки України з країнами Азії, Африки, Латинської Америки.
20. Взаємодія України з МВФ.
21. Пріоритети цілеспрямованої державної економічної політики.
22. Інноваційно-технологічна модель розвитку економіки України.

Література основна

1. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, Н.С. Логвінова та ін.]; За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, І.В. Ліганенко: [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С.7–20, 144–283.
2. Національні інноваційні системи: еволюція, детермінанти результативності / Г.О. Андрощук, С.А.Давимука, Л.І.Федулова. – К.: Парлам. вид-во, 2015. – 512 с.
3. Неклесса О. Реконфігурація сучасного світу / Олександр Неклесса // Економіка знань: виклики глобалізації та Україна. Під заг. ред. А.П. Гальчинського, С.В. Львовичкіна, В.П. Семиноженка. – К.: НІСД, 2004. – С. 216–243.
4. Радзівська С.О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України / С.О. Радзівська. – К.: Знання України, 2012. – 344 с.
5. Сенченко О. Структури, засоби і моделі застосування конспієнтальної зброї в системі соціальних комунікацій / Оксана Сенченко // Вісник книжкової палати. – 2014. – № 7 – С. 42–47.
6. Сиденко В. Р. Глобалізація – європейська інтеграція – економічне розвиток: українська модель: в 2-х т.– К., 2008. Т. 1: Глобалізація і економічне розвиток / Володимир Романович Сиденко. – К.: Фенікс, 2008. – С. 148–176, 247–309.
7. Филипенко А.С. Економічне глобалізація: істоти і результати / Антон Сергеевич Филипенко. – М.: “Економіка”, 2010. – С. 406-494.
8. Globalization and economy. Vol. 3. Globalizing economic regimes and institutions / ed. by P.James, R.Palan. – Los Angeles: Sage publications, 2007 (Central currents in globalization). – 421 p.
9. Zernetska O. The nature of power in the global network society / Olga Zernetska // Економічний часопис XXI. – 2014. – № 1–2. http://soskin.info/userfiles/file/2014/1-2_2014/1/Zernetska.pdf
10. National security strategy. February 2015. The White House. Washington. – 29 p.
11. Rudd K. U.S.-China 21. The Future of U.S.-China Relations Under Xi Jinping. Toward a new Framework of Constructive Realism for a Common Purpose. Summary Report. April 2015 / Kevin Rudd. – Belfer Center for Science and International Affairs. Harvard Kennedy School. – 41 p.
12. National strategy of defense. Peace and security for Brazil. December 18, 2008. – Ministry of Defense. – 72 p.

Література додаткова

1. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. за випуск О.В. Воронова. – Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2012. – 84 с. Тема 8. Глобалізація та вибір України. – С. 62–68.
2. Грани глобалізації. Трудные вопросы современного развития. – М.: Альпина Паблішер, 2003. – С. 193–248, 549–555.
3. Єщенко П.С. Як подлати системні витрати неоліберального реформування економіки / П.С. Єщенко // Економіка України. – 2015. – № 1. – С. 26–41.

4. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: аналітичні матеріали до парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010– 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»; [Федулова Л. І., Бажал Ю. М., Шовкун І. А. та ін.; за ред. Л. І. Федулової, Г. О. Андрощука]. – К.: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2009. – 196 с.
5. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т. Т. Ковальчук. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2004. – 638 с.
6. Міжнародні стратегії глобалізації: http://www.kneu.dp.ua/moodlenew/pluginfile.php/12534/mod_resource/content/o/GLE/GLE_7.103_8.103_OM_12.pdf
7. Радзівська С.О. Формування системи управління глобальною економікою / С.О. Радзівська // Зб. наук. пр. ДЕГУТ. Серія «Економіка і управління». – 2014. – Вип. 30. – С. 245–254.
8. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму: (Відкрите суспільство під загрозою) / Джордж Сорос; пер. з англ. Р. Ткачук, А. Фролкін. – К.: Основи, 1999. – С. 17–28; 240–252.
9. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації / Д.Г. Лук'яненко, О.Г. Білорус, Б.В. Губський та ін; Д.Г. Лук'яненко (ред.). / Київський національний економічний ун-т. – КНЕУ, 2001. – С. 444–471.
10. Федулова Л. І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України // Економіка України. – 2013.– № 4. – С. 15–23; № 5. – С. 30–37.
11. Філіпенко А.С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / Антон Сергійович Філіпенко. – К.: “Знання”, 2007. – С. 490–514.
12. Шовкун І. А. Фінансовий потенціал технологічного відтворення у переробній промисловості в регіонах України // Економіка України. – 2013. – № 2. – С. 38–48; № 3. – С. 27–38.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Підготовка ІНДЗ передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою ІНДЗ.

ІНДЗ передбачає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології та розуміти основні напрямки розвитку глобальних перетворень.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практичного застосування.

Реальною вважається робота, яка виконана відповідно до наявних проблем сучасних економічних систем, пов'язаних з глобалізацією, на основі реальних даних, за допомогою яких здійснюється аналіз динаміки глобалізаційних впливів і результати якої повністю або частково можуть бути використані при аналізі розвитку економічних проблем суспільства.

Комплексний системний підхід до розкриття теми роботи полягає в тому, що предмет дослідження розглядається з різних точок зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його використання при аналізі впливу глобалізації на світове суспільство, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення тощо – в тісному взаємозв'язку та єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології полягає в тому, що в процесі виконання аналізу розвитку економічних проблем суспільства під впливом глобалізації й обґрунтування шляхів удосконалення окремих аспектів предмета та об'єкта дослідження студент повинен використовувати знання пріоритетів розвитку глобалізації, відомості про новітні досягнення в техніці і технологіях дослідження, застосовувати різноманітні методи й засоби діагностичних досліджень, підходи до визначення та обґрунтування вибору критеріїв і показників експрес-діагностування економічної системи в цілому або її елементів.

У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здатність до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити.

Теми ІНДЗ

1. Порівняльний аналіз концепцій сучасної глобалістики.
2. Основні тенденції сучасної глобалізації.
3. Характер і особливості фінансової глобалізації.
4. Використання зовнішніх фінансових ресурсів як передумова економічного розвитку країни.
5. Наслідки процесу культурної глобалізації.
6. Глобальні проблеми екологічного характеру.
7. Інформаційні проблеми в глобальній економіці.
8. Культурні проблеми в глобальній економіці.
9. Суперечності новітнього глобалізаційного процесу.
10. Новий світовий порядок: основні сценарії розвитку.

11. Цивілізаційна специфіка глобалізаційних економічних процесів в сучасному світі.
12. Багатополюсність світу: основні напрямки.
13. Духовність людини постіндустріального суспільства.
14. Проблема збереження національного у сучасному світі.
15. "Парадокс" свободи людини у сучасному світі.
16. Глобалізаційні проблеми сучасного суспільства.
17. Причини та наслідки глобалізації економічної сфери.
18. Шляхи та сценарії управління економічними процесами.
19. Стан та перспективи вирішення екологічних проблем.
20. Перспективи утворення та діяльності світового уряду.
21. Шляхи розбудови громадянського суспільства у світовому масштабі.
22. Ефективність міжнародного правового регулювання.
23. Порівняльний аналіз ідеологій добробуту.
24. Проблема збереження національного суверенітету країн у сучасному світі.
25. Перспективи світової соціальної політики.
26. Потенційні загрози суверенітету України.
27. Стандарти ЄС та українські реалії.
28. Стратегія національної безпеки та її реалізація в умовах глобалізації.
29. Геополітичне положення України: переваги та проблеми.
30. Світ сучасних цивілізацій в теоретичних моделях.
31. Об'єктивна і суб'єктивна глобалізація.
32. Сутність та мета ідеологічної глобалізації.

Мета ІНДЗ – формування практичних навичок та вміння їх застосовувати в процесі вирішення поставленого завдання.

Індивідуальне науково-дослідне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна і виконується студентом самостійно. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання ІНДЗ враховуються під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Вимоги до оформлення

Формат аркуша – А4. Поля: ліве – 30 мм; праве, верхнє та нижнє – 20 мм. Шрифт Times New Roman, розмір шрифту для основного тексту – кт 14. Міжрядковий інтервал – 1,5. Обсяг ІНДЗ повинен становити у друкованому варіанті 20 – 25 сторінок. Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються, на титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Вимоги до змісту. Індивідуальне науково-дослідне завдання повинне складатися з таких елементів, як: титульна сторінка; зміст; вступ (1,5 сторінки); основна частина (17 – 20 сторінок); висновок (1,5 сторінки); список використаної літератури; додатки (за необхідності).

Навчально-методичне видання

РАДЗІЄВСЬКА СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу навчальної
дисципліни для магістрів галузі знань 0305 «Економіка та
підприємництво» усіх форм навчання

Відповідальна за випуск: *Радзієвська С.О.*

В авторській редакції.

Підписано до друку   Електронний формат, Зам. №

Надруковано у редакційно-видавничому відділі ДЕГУТ.
03049. Київ, вул. Лукашевича, 19а